

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG LEGFELSŐBB BÍRÓSÁGA
mint felülvizsgálati bíróság

Gfv.IX.30.135/2008/4.szám

A Magyar Köztársaság Nevében !

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság dr. Francsics Imre ügyvéd által képviselt felperesnek, dr. Sági Péter ügyvéd által képviselt alperes ellen kártérítés megfizetése iránt a Fővárosi Bíróságnál 22.P.25.673/2005.szám alatt indult és másodfokon a Fővárosi Ítéltábla 4.Pf.20.891/2007/9. számú ítéletével befejezett perében, az említett jogerős ítélet ellen az alperes által benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a Fővárosi Ítéltábla 4.Pf.20.891/2007/9. számú ítéletét hatályában fenntartja.

Kötelezi az alperes, hogy fizessen meg a felperesnek 15 nap alatt 96.000 (Kilencvenhatezer) felülvizsgálati perköltséget.

Ez ellen az ítélet ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

Az irányadó tényállás szerint a felperes házasságban élő szülei - P. S. és P-né O. J. (utóbbi a továbbiakban: O. J.) - között 2001. március 15-én megszakadt az életközösség és ezt követően különváltak éltek. 2002. február 4-én P. S. válatlanul és végintézkedés hátrahagyása nélkül elhunyt, ugyanabban a hónapban O. J. bejelentette a körzetközponti jegyzőnek, hogy özvegyként folytatni kívánja elhunyt férje egyéni vállalkozói tevékenységét, majd 2002. március 5-én átvette a részére kiállított - fogmúves főtevékenység gyakorlására vonatkozó - vállalkozói igazolványt. A hagyatéki eljárás során O. J. mint túlélő házastárs - az életközösség megszűnésére tekintettel - özvegyi haszonélvezeti jogra nem tartott igényt, házassági vagyonközösség jogcímén azonban

tulajdoni igényt jelentett be a lakberendezési ingóságok fele részére és az örökhagyó vállalkozása bruttó üzleti értékének az életközösség megszakadásakor fele - 38,348.500 Ft-ban megjelölt - értékére. A gyöngyösi közjegyző 2003. június 30-án meghozott hagyatékátadó végzésében a lakberendezési ingóságok fele részét mint O. J. tulajdonát képező vagyontárgyakat kihagyta a hagyatékból, a vállalkozói vagyonhoz tartozó ingóságok fele részét pedig a hagyatékból azzal hagyta ki, hogy O. J. perben érvényesítheti az erre vonatkozó tulajdoni igényét perben érvényesítheti. Törvényes öröklés címén az akkor még kiskorú felperes részére adta át - ingóságok és a hagyatéki ingatlan mellett - a Banknál vezetett devizaszámlán elhelyezett tőkét és időközi kamatait, a business kártyára letett óvadékot és "a 27. sorszámú szakvélemény szerint örökhagyó halála időpontjában örökhagyót megillető 54,555.000 Ft értékű követelést (melyből befolyt 2002. március 5. napjáig 7,694.487 Ft)". Felhívta a Bankot a devizaszámlán elhelyezett, valamint az óvadéki összeg kifizetésére.

A felperes végleges keresetében kártérítés címén a Ptk. 348.§ (1) és 339.§ (1) bekezdése alapján 54,555.000 Ft tőke és ennek 2003. augusztus 26-tól járó kamatai tekintetében kérte az alperes marasztalását. Előadása szerint az alperes jogellenesen - saját belső szabályzatába ütközően, az özvegyi jog fennállásának önkényes megállapítása mellett - biztosított még a hagyatéki eljárás befejezése előtt rendelkezési jogot az örökhagyó vállalkozói számláján lévő pénzösszeg felett O. J. részére, aki a számlát kiürítette, a vállalkozást ellehetetlenítette, majd külföldre távozott.

Az alperes a kereset elutasítását kérte. Álláspontja szerint a hagyatékátadó végzés jogerőre emelkedéséig, azaz 2003. szeptember 19-ig jogszerűen bocsátotta O. J. rendelkezésére a perbeli pénzforgalmi bankszámlát, mert a vállalkozás folytatása nyilvánvalóan a vállalkozás bankszámlái feletti rendelkezéssel is együtt járt.

Az elsőfokú bíróság 15. sorszámú ítéletével a keresetet elutasította. Az ítélet szerint O. J. özvegyként jogosult volt az 1990. évi V. törvény (Etv.) 13.§ (2) bekezdése alapján a vállalkozói tevékenység folytatására, és ebben a minőségében rendelkezhetett a vállalkozói számla felett is. Jogszabályi előírás hiányában nem volt szükség a hagyaték jogerős átadásáig a perbeli számla zárolására. A felperes O. J.-val szemben érvényesítheti igényét, az alperest azonban kártérítési felelősség nem terheli.

A felperes fellebbezése alapján eljáró másodfokú bíróság az első fokú ítéletet megváltoztatta és az alperest 54,555.000 Ft és ennek 2003. augusztus 26-tól járó kamataiban marasztalta.

A jogerős ítélet szerint P. S. magánszemélyként kötött az alperessel bankszámla-szerződéseket, ugyanis az egyéni vállalkozó, mint önálló jogi személyiséggel nem rendelkező "cég" a Ptk. 8.§-ában deklarált jogképességgel rendelkezik még akkor is, ha egyéni céggént bejegyezték a cégjegyzékbe. Az egyéni vállalkozó özvegye azzal, hogy folytatta az elhunyt vállalkozását, nem vált az egyéni vállalkozó mint magánszemély általános jogutódjává. Az egyéni vállalkozó mint magánszemély bankszámlája felett a Ptk. 598.§ értelmében a vállalkozó halála esetén az örökös rendelkezhetett, az örökös pedig jelen esetben a felperes volt. Jogellenesen járt el tehát az alperes alkalmazottja - és pedig nemcsak saját szabályzatába ütközően, de a törvényi rendelkezéseket is megszegve -, amikor az örökösi minőség hiánya ellenére biztosított a perbeli bankszámla felett rendelkezési jogot az elhunyt vállalkozó özvegyének. E jogellenes magatartással okozati összefüggésben nem jutott hozzá a felperes az örökhagyó bankszámláján lévő összeghez, ezért köteles a felperes ily módon felmerült kárának megtérítésére.

Az alperes felülvizsgálati kérelmében - tartalmát tekintve - a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az első fokú ítélet helybenhagyását kérte. Felülvizsgálati kérelmét az alábbiakkal indokolta:

P. S. nem magánszemélyként, hanem gazdálkodó szervezetnek minősülő egyéni vállalkozóként kötötte meg a bankszámla-szerződést. Ha egyéni vállalkozó magánszemélyként köt bankszámla-szerződést, akkor a bankszámla egyenlegével a hagyatéki végzés jogerőre emelkedése után valóban az örökös rendelkezhet. A perbeli bankszámla azonban nem lakossági bankszámla, hanem a felperes által sem vitatottan pénzforgalmi bankszámla volt, az ilyen bankszámla feletti rendelkezési jog viszont átszáll a vállalkozást folytató özvegyre vagy örökösre. Nyilvánvalóan lehetetlen helyzetet szülne, ha a gazdálkodó szervezetként működő egyéni vállalkozó halála esetén a pénzügyintézet a jogerős hagyatéki végzés bemutatásáig zárolná a pénzforgalmi számlát, hisz ebben az esetben a munkavállalók nem kaphatnának bért, elmaradna a közterhek befizetése, a szállítók kifizetése. Mindezek kiküszöbölése érdekében tette lehetővé az Etv. 13.§-a az egyéni vállalkozó halála esetére a vállalkozás folytatását, mellyel szükségszerűen együtt jár a vállalkozó pénzforgalmi bankszámlája feletti rendelkezés átvétele is. Az alperes álláspontjának helyességét jogi háttéranyag is alátámasztja az alábbiak szerint.

A BH 1998. évi számában 498. sorszám alatt közzétett határozat szerint az egyéni vállalkozás folytatásához szükséges bérleti jog is átszáll az egyéni vállalkozást jogutódként tovább folytató magánszemélyre.

A 9/2001. (MK 147.) MNB rendelkezés 3.§ (1) bekezdése szerint a pénzforgalmi bankszámla egyéni vállalkozók esetében is vállalkozáshoz kötődik, és csak a vállalkozás megszűnésével - nem az egyéni vállalkozó halálával - szűnik meg.

A 232/2001. (XII.10.) Korm. rendelet 2.§ (1) bekezdés e/ pontja szerint a rendelkezésre jogosult személy nemcsak a számlatulajdonos, hanem jogszabály által a rendelkezésre feljogosított más személy is lehet, az egyéni vállalkozást továbbfolytató magánszemély pedig nyilvánvalóan ilyen személynek minősül.

A perbeli eset értelmezésénél iránymutató az 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 17/B.§-a, mely igazolja, hogy az egyéni vállalkozó halála esetén a vállalkozói vagyon nem egységesen kezelendő, létezik és egyes elemeiben önállóan kezelendő az elhunyt egyéni vállalkozó "kizárólag üzleti célt szolgáló vállalkozási vagyona", és vitathatatlanul ilyennek minősül a pénzforgalmi számlán lévő pénzösszeg is. Ezt erősíti meg a KGB 2006. számában 53. sorszám alatt közzétett jogeset, mely szerint természetes személy csak a vállalkozói igazolványában rögzített gazdasági tevékenység tekintetében minősül egyéni vállalkozónak. Az Itv. 17/B.§-a pedig az egyéni vállalkozó kizárólag üzleti célt szolgáló vállalkozói vagyonának öröklése, illetve a vállalkozás megszüntetését követő három hónapon belüli ajándékozása esetén ad illetékkedvezményt a megszerzett vállalkozói vagyon forgalmi értékéből az örökös és a megajándékozott számára abban az esetben, ha a vállalkozást legalább három évig egyéni vállalkozói igazolvánnyal folytatják.

A személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (Szja tv.) 49/B.§-ából kitűnően a vállalkozói vagyon a bevételek és kiadások szempontjából is élesen elkülönül az egyéni vállalkozó egyéb tevékenységéből származó bevételtől, az egyéni vállalkozás gazdasági és jogi szempontból önálló vagyonelemekkel rendelkezik, melyek például amortizálhatók. Míg az egyéni vállalkozás átruházására a 2003/100. adózási kérdés szerint nincs lehetőség, addig az egyéni vállalkozó halála esetén egyes vagyonelemek vonatkozásában, így a pénzforgalmi bankszámla, illetve annak egyenlege vonatkozásában az Etv.13.§ (2) bekezdése alapján bekövetkezik a jogutódlás.

Az elhunyt egyéni vállalkozó végleges adójának megállapításáról szóló 1999/111. számú adózási kérdés szerint az egyéni vállalkozás egyes vagyonelemei (készletek, tárgyi eszközök) a hagyaték részét képezik, de más vagyonelemek - így pl. a bevételek és pénzeszközök - már nem képezik a hagyaték részét. Az elhunyt vállalkozói számlájára befolyó bevételeket és a vállalkozói számláról kifizetendő költségeket ugyanis folyamatosan tovább kell könyvelni a pénztárkönyvben az egyéni vállalkozói tevékenységet tovább folytató magánszemélynek, aki nem kezdő egyéni vállalkozóként, hanem az örökhagyó helyébe lépve folytatja tovább a vállalkozói tevékenységet. Az egyéni vállalkozás pénzösszegeinek új módon való felhasználására pedig csak a pénzforgalmi bankszámla feletti rendelkezés esetén kerülhet sor. A 2003/46. adózási kérdés is nyilvánvalóan és egyértelműen állapítja meg, hogy a vállalkozói tevékenységet folyamatosnak kell tekinteni akkor, ha azt az egyéni vállalkozó halálát követően az özvegy folytatja, ilyen esetben az

özvegy jogutódként "örökli" a vállalkozó jogait, mely jogok köre kiterjed a vállalkozó pénzforgalmi bankszámlája feletti rendelkezésre is.

Az alperes mindezek alapján köteles volt O. J. részére rendelkezési jogot biztosítani a hagyaték részét nem képező perbeli pénzforgalmi számla felett.

A felperes a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos, a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból nem jogszabálysértő.

A Legfelsőbb Bíróságnak abban a jogkérdésben kell állást foglalnia, hogy az egyéni vállalkozó halála esetén az egyéni vállalkozó pénzforgalmi számlája feletti rendelkezési jog átszáll-e a vállalkozást folytató özvegyre. E jogkérdés tekintetében az eljáró bíróságok egymással ellentétesen foglaltak állást, a Legfelsőbb Bíróság pedig a másodfokú bíróság jogi álláspontjával ért egyet.

Az Etv. 2.§ (1) bekezdése szerint az egyéni vállalkozás valamely természetes személy gazdasági tevékenysége, amely üzletszerűen, ellenérték fejében nyereség- és vagyonszerzés céljából, rendszeresen folytatott termelő, vagy szolgáltató tevékenységet jelent. Az egyéni vállalkozás - főszabályként - vállalkozói igazolvány birtokában gyakorolható, mely igazolványnak az Etv. 6.§ (1) bekezdésében írt adatokat, egyebek mellett az egyéni vállalkozó tevékenységének megnevezését kell tartalmaznia. Az igazolványban feltüntetett tevékenység minősül az egyéni vállalkozó vállalkozási tevékenységének. Az egyéni vállalkozó gazdasági tevékenysége során köteles saját neve mellett feltüntetni az "egyéni vállalkozó", vagy "e.v." megnevezést. Kérheti az egyéni vállalkozó egyéni cékként a cégjegyzékbe való bejegyzését is, ilyen esetben a cégtulajdonos egyéni vállalkozó neve mellett az "egyéni cég", illetve "e.c." megnevezést kell használnia. Az Etv. 15.§ (2) bekezdése szerint az egyéni cég sem minősül jogi személynek. A jelen eljárásban irányadó 1997. évi CXLV. törvény (Ctv.) 1.§-ának (2) bekezdése szerint ugyan egy cég saját neve alatt jogokat szerezhet, kötelezettségeket vállalhat egyéni cég esetében ezek a jogosultságok és kötelezettségek valójában a cégtulajdonos természetes személyt illetik meg, mert a cégnév mögött nincsen olyan más jogalany, amely a Ptk. vagy a Gt. szerint jogi személyiséggel vagy önálló jogalanyisággal rendelkezne (EBH 2005/1380.). Természetesen ugyanez a helyzet a cégjegyzékbe be nem jegyzett egyéni vállalkozó esetében is. Más kérdés, hogy a természetes személyt egyéni vállalkozói minőségében, illetve az egyéni cég tulajdonosaként illetik meg a jogok és kötelezettségek, ezért vállalkozói tevékenysége során saját neve mellett fel kell tüntetnie az egyéni cég vagy egyéni vállalkozó megnevezést is. Ezzel jut kifejezésre, hogy a magányszemély mint gazdálkodó szervezet üzleti tevékenysége körében

eljárva kötött szerződést, vállalt kötelezettséget. Ennek megfelelően foglalt állást a Legfelsőbb Bíróság az egyéni cégtulajdonos egyéni vállalkozó ingatlan-nyilvántartásba való tulajdonoskénti bejegyzésével kapcsolatban az EBH 2005. évi számában 1282. sorszám alatt közzétett elvi határozatban is.

A perbeli esetben P. S. egyéni vállalkozásának cégbejegyzésére nem került sor, tehát P. S-t nem egyéni cégment, hanem egyéni vállalkozóként illették meg a vállalkozás működésével kapcsolatos jogok és kötelezettségek. Az egyéni vállalkozót az anyagi jogi jogszabályok rendelkezése alapján lehetne a természetes személytől elkülönülő önálló jogalanynak tekinteni, de sem a Ptk., sem a gazdasági társaságokról szóló a jelen eljárásban irányadó 1997. évi CXIV. törvény nem ruházta fel az egyéni vállalkozót a polgári jogviszonyok terén ilyen önálló jogalanyisággal. Arra ugyan helyesen hivatkozik a felülvizsgálati kérelem, hogy az egyéni vállalkozó a Ptk. 685/C.§-a szerint gazdálkodó szervezetnek minősül, figyelmen kívül hagyta azonban, hogy egyéni vállalkozó esetében a gazdálkodó szervezet valójában maga az egyéni vállalkozóként működő természetes személy. Az egyéni vállalkozóként működő gazdálkodó szervezet vállalkozási vagyona ezért esik egybe a vállalkozó mint természetes személy vagyonával, tehát nem különül el a magánvagyonától.

P. S. egyéni vállalkozói tevékenységéből eredő minden jövedelme, egyéni vállalkozóként tulajdonul megszerzett vagyontárgya és egyéni vállalkozóként megkötött jogügylete, továbbá az őt megillető kötelmi jellegű követelése is P. S. magánvagyonának részévé vált és nem tartozott az egyéni vállalkozás, mint ettől elkülönülő gazdálkodó szervezet vagyonához. Ennek megfelelően az "egyéni vállalkozói vagyon", mint az elhunyt egyéni vállalkozó hagyatékához tartozó vagyonrész a Ptk. szabályai szerint örökölhető. A bankszámla-szerződés jogosítottja az örökhagyó volt. Arra nem volt adat, hogy a szerződést a cégneve alatt kötötte volna. A bankszámla feletti rendelkezés joga a 232/2001. (XII.10.) Korm. rendelet 5.§ (1) bekezdésére figyelemmel kizárólag őt illette, mert más személyt erre nem jogosított fel. A természetes személy halálával a Ptk. 323.§ (2) bekezdése szerint a bankszámla-szerződés nem szűnt meg, a számlatulajdonos helyébe a Ptk. 598.§-a szerint jogutódlás folytán az örökös lépett, függetlenül attól, hogy a bankszámla-szerződés alapján milyen típusú bankszámla (lakossági vagy pénzforgalmi) került korábban megnyitásra. Ebből következik, hogy a bankszámla feletti rendelkezés joga is a jogutódra szállt át. A polgári jogi jogkövetkezmények szempontjából nincsen annak jogi jelentősége, hogy a közigazgatási típusú illeték- és adójogi jogszabályok milyen speciális rendelkezéseket tartalmaznak az örökhagyónak üzleti célú vállalkozói vagyona öröklése esetére.

Az Etv. 13.§ (1) és (2) bekezdése szerint az egyéni vállalkozói tevékenység gyakorlásának joga az egyéni vállalkozó halálával megszűnik, kivéve, ha a vállalkozói tevékenységét özvegye, továbbá

özvegy hiányában, vagy annak egyetértésével örököse folytatja. A vállalkozói tevékenység gyakorlása személyes jog, annak közigazgatási feltételei vannak, e gazdasági tevékenység gyakorlása nem tartozik az örökhagyó hagyatékához, tehát folytatásának feltételeiről a törvény külön rendelkezik. Ez a rendelkezés azonban a hagyatéki vagyonban nem teszi jogutóddá, örökössé a vállalkozás folytatására jogosult személyt, így rendelkezési jogot sem szerezhet a hagyaték felett, amelybe a meg nem szűnt szerződésekből eredő jogok és kötelezettségek is bele tartoznak. Tévesen hivatkozik tehát a felülvizsgálati kérelem a 232/2001. (XII. 10.) Korm. rendelet 2.§ c/ pontjára, mert az Etv. nem jogosítja fel a vállalkozói tevékenység folytatóját a hagyatékhoz tartozó számlakövetelés feletti rendelkezésre.

Mindezekből az következik, hogy az alperes megszegte a bankszámla-szerződést és annak részét képező, a perbeli időben hatályos üzletszabályzat vonatkozó rendelkezéseit, valamint a 232/2001. (XII.10.) Korm. rendeletnek a bankszámla feletti rendelkezésre vonatkozó szabályait, tehát jogellenesen járt el, amikor O. J. rendelkezésének megfelelően a bankszámla terhére kifizetést teljesített. E jogellenes magatartásával közvetlen okozati összefüggésben okozott kárt a felperesnek, melynek megtérítésére a Ptk. 339.§ (1) és 348.§ (1) bekezdés alapján köteles.

Mindezekre tekintettel a Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a Pp. 275.§ (3) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Az alperes eredménytelen felülvizsgálati kérelmet nyújtott be, ezért a Pp. 270.§ (1) és 78.§ (1) bekezdése alapján köteles viselni saját felmerül felülvizsgálati perköltségét és köteles megtéríteni a felperes ügyvédi munkadíj formájában felmerült felülvizsgálati perköltségét is, melynek mértékét mérsékelte, de ÁFA-val növelt összegben a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3.§ (5) és (6) bekezdése alapján állapította meg a Legfelsőbb Bíróság, a felperes jogi képviselője által kifejtett munka figyelembevételével.

Budapest, 2008. május 13.

**Salamonné Dr. Solymosi Ibolya s. k. a tanács elnöke,
Dr. Lőrincz Györgyné s. k. előadó-bíró,
öngyösiné Dr. Gyügyei Klára s. k. bíró**

A kiadmány hitelével:

(Hajdu Mihályné)
bírószági írnok